

reflected through infections of epidemics; 2) Threat signs and normative stigma reflected through worries and fear existing in the mind of humans in society; and 3) Otherness signs and enacted stigma reflected through human relations in multicultural society where some people are kept away to become Others or given the marginalized status that is different from the majority. Signs and social stigma are important variables connected with human self-value leading to construction of images and behavior and self-conduct among humans that are different from social norms and principles human rights.

Keywords : Sign, Refugee, Social Stigma, Movie, Muslim for Peace Foundation

1. บทนำ

ภาพยนตร์เป็นประติมากรรมสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์ประเภทหนึ่งที่มีผู้สร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์แก่ผู้รับชม สะท้อนภาพสังคม ผู้คน และเหตุการณ์ทางสังคม เช่น การเมืองการปกครอง หรือบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผ่านการประกอบสร้างที่สวยงามของผู้ผลิตภาพยนตร์ โดยนำเสนอความจริงในมุมมองของผู้ผลิตภาพยนตร์ (พรจันทร์ เลียงสอน, 2557, น. 13-18) การทำความเข้าใจเนื้อหาของภาพยนตร์นั้นต้องอาศัยการวิเคราะห์ภาพยนตร์ ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหา และแนวคิดพื้นฐานบางประการของสื่อภาพยนตร์ เช่น โครงเรื่อง ความหมาย มุมมอง คุณค่าทางอารมณ์ การนำเสนอเนื้อหา และการออกแบบองค์ประกอบภาพยนตร์ เป็นต้น (Geetha, 2018) ทั้งนี้ การศึกษาผ่านตัวบทภาพยนตร์ไม่เพียงทำความเข้าใจประเด็นสังคม หากแต่เป็นที่ประจักษ์ว่าภาพยนตร์เป็นสื่อรูปแบบเฉพาะในฐานะทรัพยากรทางศาสนา มีบทบาทในการสร้างความหมายและอัตลักษณ์ทางศาสนาร่วมด้วย (Cloete, 2017) กล่าวได้ว่า ภาพยนตร์มีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ตามเจตนารมณ์ของบุคคล หรือองค์กร ด้วยเหตุนี้ภาพยนตร์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นสื่อกลางในการนำเสนอบทบาทในฐานะกระจกสะท้อนอุดมการณ์

ภาพยนตร์เรื่อง *The Virus* ชื่อโลภภรณ์ เป็นหนึ่งในผลงานขององค์กรเพื่อสังคมศาสนาอิสลามที่มีชื่อว่า มูลนิธิมุสลิมเพื่อสันติ *White Channel* ภาพยนตร์เรื่องนี้มีการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ *Whiteflix* อาจนิยามได้ว่า เป็นภาพยนตร์คุณธรรม เนื่องด้วยมีการสร้างสรรค์องค์ประกอบของตัวบทภาพยนตร์ภายใต้กรอบแนวคิดของหลักการศาสนาอิสลาม โครงเรื่องที่ไม่ซับซ้อน การดำเนินเรื่องอย่างเป็นลำดับขั้นตอนผ่านความคิดและพฤติกรรมของตัวละครสำคัญที่แฝงมีการสั่งสอนสังคม ทั้งนี้ภาพยนตร์นำเสนอสัญลักษณ์ผู้ลี้ภัยผ่านมุมมองการตีตราทางสังคมอย่างตรงไปตรงมาอันเห็นได้จากองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ล้วนมีนัยซ่อนเร้นความหมายที่มุ่งประเด็นไปยังเรื่องตัวตนของตัวละครที่ดำรงตนในสถานของผู้ลี้ภัย เป็นสำคัญ

เรื่องย่อภาพยนตร์เรื่อง *The Virus* ชื่อโลภภรณ์ เป็นเรื่องราวของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง ที่แพร่กระจายเข้าสู่มนุษย์ ที่ทำให้ผู้ติดเชื้อเปลี่ยนสภาพจากมนุษย์เป็นซอมบี้ ที่ไล่ต้อนพลัง หรือ จิตวิญญาณของมนุษย์ โดยภาพยนตร์ได้เรียกผู้ติดเชื้อไวรัสว่า เร ซึ่งย่อมาจากคำว่า REFUGEE มีความหมายว่า ผู้ลี้ภัย ทั้งนี้ผู้ติดเชื้อจะแพร่เชื้อโดยใช้มือกุมศีรษะของมนุษย์ เพื่อจะทำให้มนุษย์ผู้นั้นกลายเป็นซอมบี้ เช่นเดียวกับตน แล้วเชื้อไวรัสก็แพร่กระจายเข้าสู่มนุษย์เป็นวงกว้าง ตัวละครหลักได้แก่ พุฒ ตำรวจหนุ่มผู้ทำ

หน้าที่พยายามตามหาค่ายผู้พลัดเคื้อเพื่อช่วยเหลือเด็กหญิงมุสลิมที่ชื่อว่า มีนา หนีตายจากพวกซอมบี้ โดยภารกิจครั้งนี้ พุฒ และ มีนา ได้พยายามเอาตัวรอด ระหว่างการเดินทางตามหาค่าย พุฒ ได้เห็นวิถีชีวิต และ เข้าใจความคิดของชาวมุสลิมที่สะท้อนจากพฤติกรรมของตัวละครเด็กที่ชื่อ มีนา เช่น การปฏิบัติศาสนกิจด้วยการละหมาด ความเมตตาของ มีนา ต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น ท้ายที่สุดภาพยนตร์ดำเนินเรื่องไปจนถึงจุดพลิกผัน เมื่อ พุฒ และ มีนา เดินทางมาจนถึงสถานที่ที่ตามหา และพบว่าค่ายที่ตนตามหา แท้จริงแล้วไม่ใช่สถานที่พลัดภัยแต่กลับเป็นศูนย์กักกันเด็ก เพื่อทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่ทารุณ และไร้มนุษยธรรม ทั้งสองจึงพยายามหาทางรอดออกจากสถานที่แห่งนี้ (Whiteflix, 2564)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสัญญาผู้ลี้ภัยกับการตีตราทางสังคมที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง The Virus ชื่อโลกมรณะ ของ มูลนิริมุสลิมเพื่อสันติ White Channel ที่จะแสดงแง่มุมการกำหนดคุณค่าแห่งตัวตนมนุษย์ นำไปสู่การประกอบสร้างภาพจำ หรือส่งผลให้เกิดการประพจน์ปฏิบัติตนต่อมนุษย์ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลจากการปะทะกันระหว่างตัวละครที่ดำรงอยู่ในบทบาทของผู้กระทำ และ ผู้ถูกกระทำ ความเข้าใจของสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้้นำให้เกิดพฤติกรรมสังคมหรือการปฏิบัติไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง จึงเป็นเรื่องสำคัญในการทำความเข้าใจกับทัศนคติของสังคม ซึ่งจะเชื่อมโยงสู่การนำเสนอแนวคิดของภาพยนตร์ฯ ที่แสดงคุณค่าตัวตนความเป็นมนุษย์สังคมหนึ่งให้สังคมวงกว้างได้รับรู้และทำความเข้าใจความแตกต่าง และความหลากหลายแห่งตัวตนชีวิตมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสัญญาผู้ลี้ภัยกับการตีตราทางสังคมที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง The Virus ชื่อโลกมรณะ ของมูลนิริมุสลิมเพื่อสันติ White Channel

3. ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องสัญวิทยา(Semiology) ของ Ferdinand de Saussure ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ รูปสัญญะ (Signifier) และ ความหมายสัญญะ (Signified) กล่าวคือ รูปสัญญะสามารถรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เช่น เสียง (acoustic image) คำพูดที่ผู้ส่งสารเปล่งออกมาและผู้รับสารได้ยิน ส่วนความหมายสัญญะ คือ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นภายในใจของผู้รับสาร ทั้งนี้ผลลัพธ์ของรูปสัญญะและความหมายของสัญญะเรียกว่า รหัส (code) การรวมตัวกันระหว่างรูปสัญญะและความหมายสัญญะเป็นเรื่องของวัฒนธรรม (cultural convention) มีระบบระเบียบตามชนบ หรือกติกากำหนดได้เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่มีความหมาย (Thomas A., 2001)

แนวคิดการตีตราทางสังคม หรือ Social Stigma หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ กลุ่มบุคคล กับลักษณะบางอย่างที่มีร่วมกัน หรือ เป็นโรคบางชนิดที่เป็นเหมือนกัน ในแง่การระบาดของโรค คำนี้อาจหมายถึง การปฏิบัติต่อกับกลุ่มบุคคลด้วยการเรียกชื่ออย่างดูแคลน การเหมารวม การเลือกปฏิบัติ การปฏิบัติแยกจากคนอื่น หรือ การสูญเสียสถานะบางอย่างเนื่องจากความเชื่อมโยงกับโรคชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ การปฏิบัติดังกล่าว อาจมีผลกระทบต่อผู้ป่วย ผู้ดูแลผู้ป่วย ครอบครัว เพื่อน และ ชุมชน ผู้ที่ไม่เป็นโรคแต่มีลักษณะอื่น ที่เหมือนกับคนกลุ่มนี้อาจได้รับความทุกข์ร้อนใจจากการตีตราทางสังคมด้วย (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2563)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์สัญญาณผู้ลี้ภัยกับการตีตราทางสังคมที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง The Virus ชื่อโลกมรณะ ของ มูลนิธิมุสลิมเพื่อสันติ White Channel ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) ไซแนวกคิดเรื่องสัญลักษณ์ (Semiology) และการตีตราทางสังคม (Social Stigma) เป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัย จัดประมวลผลข้อมูลและนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

5. ผลการวิจัย

ภาพยนตร์เรื่อง The Virus ชื่อโลกมรณะ ของ มูลนิธิมุสลิมเพื่อสันติ White Channel เป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเชิงคุณธรรมที่นำเสนอสัญญาณผู้ลี้ภัยผ่านมุมมองการตีตราทางสังคม องค์ประกอบการเล่าเรื่องมีนัย ขอนเร้นถึงการมุ่งประเด็นไปยังเรื่องตัวตนของผู้ลี้ภัย พิจารณาได้จากสัญญาณที่ประกอบสร้างตัวตน พฤติกรรมตัวละคร และบริบทภาพยนตร์ จากการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏ 3 ลักษณะ ได้แก่ สัญญาณเชื้อโรคร้ายกับการตีตราทางสังคมประเภทผ่านประสบการณ์ของบุคคลอื่น สัญญาณภัยคุกคามกับการตีตราทางสังคมประเภทรับรู้เสมือนว่าเป็นความปกติ และสัญญาณความเป็นอื่นกับการตีตราทางสังคมประเภทที่แสดงชัดเจน ดังนี้

1) สัญญาณเชื้อโรคร้ายกับการตีตราทางสังคมประเภทผ่านประสบการณ์ของบุคคลอื่น

การตีตราทางสังคมประเภทผ่านประสบการณ์ของบุคคลอื่น หรือการตีตราทางอ้อม (vicarious stigma) มักจะ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่อาจถูกตีตราได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์การถูกตีตราของผู้อื่น และท้ายที่สุดเรื่องเล่าเหล่านั้นกลายเป็นความจริง แม้วบุคคลดังกล่าวอาจไม่เคยมีประสบการณ์โดยตรงก็ตาม (Steward et al., 2008) ภาพยนตร์นำเสนอตัวตนของตัวละครผู้ลี้ภัยในมุมมอง หรือความเข้าใจที่เห็นได้จากการแสดงออกทางวัจนภาษาและอวัจนภาษาของตัวละครอื่น ๆ ภายในเรื่องผ่าน สัญญาณเชื้อโรคร้าย กล่าวคือ ตัวละครผู้ลี้ภัยถูกกำหนดบทบาทให้กลายเป็น ผู้คิดเชื้อ และ ผู้แพร่เชื้อ เป็นตัวละครที่ดำรงอยู่ในสภาวะการคิดเชื้อจากโรคระบาด ซึ่งเรื่องราวในภาพยนตร์นำเสนอว่า โรคระบาดข้างต้นเกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่แพร่กระจายในวงกว้างได้รวดเร็ว เป็นลักษณะทางโรคติดต่อจากมนุษย์สู่มนุษย์ โดยจะส่งผลให้มนุษย์ผู้นั้นกลายเป็น ผีดิบ หรือ ซอมบี้ หรือ ผู้ที่ไร้ซึ่งความเป็นมนุษย์อย่างถาวร คำว่า ผีดิบ หรือ ซอมบี้ เป็นรูปสัญญาณ ที่มีความหมายของสัญญาณว่า เชื้อโรคร้าย เป็นรหัสที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์ ดังตัวอย่าง

โครงการ REFUGEE RED ZONE ของกลุ่มนายทุน ที่นำผู้ลี้ภัยมาทำการทดลอง ฉีดเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย เพียงเพื่อแลกกันสิทธิให้พวกคนในครอบครัวหนึ่งคนเข้าประเทศได้ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายกาจ

(Whiteflix, 2564, นาทีที่ 02.10)

ประเด็นข้างต้น ภาพยนตร์ได้นำเสนอคอนเทนต์เกี่ยวกับที่มาของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่จากโครงการของหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์แห่งหนึ่ง ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากนายทุน เพื่อนำผู้ลี้ภัยมาทดลอง

โลกต้องการนักรบที่ทรงพลัง เพื่อปกป้องอธิปไตยของเรา และพวกผู้ลี้ภัยเหล่านี้มันแหละจะกลายเป็นกองทัพพันธุ์อมตะ ผมไม่เห็นว่โครงการ REFUGEE จะมีอะไรเสียหายตรงไหน

(Whiteflix, 2564, นาทีที่ 02.27)

ประเด็นเรื่องสัญญา เมื่อพิจารณาบริบทข้างต้น ย้ำชัดว่าสัญญาของผู้ลี้ภัยดำรงอยู่ในสถานะ *เชื่อโรคร้าย* ผูกโยงกับโครงสร้างทางสังคม เช่น สิทธิพลเมือง สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หรือ บัญญัติ สะท้อนสถานะผู้ไร้ซึ่ง *ทางเลือก* และไร้ซึ่ง *ทางรอด* ตัวตนของผู้ลี้ภัยประการแรกจึงไม่ต่างจาก *หนูทดลอง* ที่กระทำโดยผู้มีอำนาจในสังคม ส่วนประเด็นเรื่องการตีตราทางสังคมประเภทผ่านประสบการณ์ของบุคคลอื่น กล่าวคือ การกำหนดตัวตนมีแบบแผน มีการประกอบสร้างอย่างเป็นขั้นตอน ไม่สามารถเกิดขึ้นด้วยตัวมันเองได้ ความเข้าใจ หรือ ทศนคติของสังคมที่นำมาสู่การตีตราที่เช่นกัน เมื่อตัวตนของผู้ลี้ภัยถูกกำหนดผ่านระบบสัญญาให้เป็นเสมือน *เชื่อโรคร้าย* ระบบการตีตราทางสังคมจึงเกิดจากการที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันตนเองให้อยู่ในความปลอดภัย ในทางตรงกันข้าม สถานะของผู้คนในสังคม แม้จะไม่ติดเชื่อไวรัส แต่ภาพยนตร์ก็ได้เสนอไว้ว่า การตีตราของสังคม ไม่ต่างจากการ *ติดเชื่อโลก* ดังตัวอย่าง

ผมไม่แน่ใจว่าจะไร้อุปลักษณะกว่ากัน ระหว่างมนุษย์กลายเป็นหนู กับ เพื่อนที่กลายเป็นศัตรู
(Whiteflox, 2564, นาทີที่ 35.51)

มีสองอย่างที่ขยายตัวไม่มีที่สิ้นสุดนั่นคือ จักรวาลกับความโลภของคน
(Whiteflox, 2564, นาทີที่ 34.13)

คำว่า *มนุษย์กลายเป็นหนู* เป็น *รูปสัญญา* ที่มีความหมายของสัญญาว่า *การเปลี่ยนแปลงสภาพของมนุษย์ให้เป็นเสมือนอมมนุษย์* เป็นรหัสสะท้อนผ่านเหตุการณ์การติดเชื่อไวรัสชนิดหนึ่ง ภาพยนตร์เปรียบเชื่อดังกล่าวดังกล่าวเป็นเสมือน *เชื่อโลก* กล่าวคือ เมื่อพิจารณาคำว่า *เชื่อโลก* ประกอบสร้างจากคำว่า *เชื่อ* หมายถึง ความอันตรายที่แพร่กระจายไม่สิ้นสุด และ คำว่า *โลก* หมายถึง ความอยากได้ไม่รู้จักพอ เมื่อประกอบสร้างทั้งสองคำรวมกัน คำว่า *เชื่อโลก* จึงเป็นการกล่าวถึงสภาวะทางจิตใจของมนุษย์ที่มีมุมมอง ไร้ซึ่งความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ตัดขาดซึ่งมนุษย์สัมพันธ์ที่ดึงมาระหว่างมนุษย์ ความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างมนุษย์ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน หากขาดซึ่งสิ่งนี้อาจส่งผลให้เกิดช่องว่างทางสังคมอันนำมาซึ่งปัญหาหรือความขัดแย้ง

2) สัญญาภัยคุกคามกับการตีตราทางสังคมประเภทรับรู้เสมือนว่าเป็นความปกติ

การตีตราทางสังคมประเภทรับรู้หรือรู้สึกว่าเป็นความปกติ (perceived or felt/normative stigma) หมายถึง การรับรู้ได้ถึงทัศนคติเชิงลบจากสังคมจนส่งผลให้บุคคล หวาดกลัวปฏิบัติกริยาจากสังคม รวมถึงความเสี่ยงในการถูกปฏิเสธ (Herek, 2007) ทั้งนี้สัญญาภัยคุกคาม เป็นลักษณะการกำหนดตัวตนของตัวละครผู้ลี้ภัยในสายตาหรือมุมมองของตัวละครอื่น ๆ ที่สะท้อนผ่านความวิตกกังวล หวาดกลัวในระดับจิตใจมนุษย์

ท่านครับ สภาพมันจะกลายเป็น (ร่าง) เป็น เร / รีบเก็บมันซะ (ยิง)
(Whiteflox, 2564, นาทີที่ 43.56)

คำว่า *กลายร่าง* เป็น รูปสัณญะ ที่มีความหมายของสัณญะว่า *ภัยคุกคาม* เป็นรหัสที่สะท้อนผ่าน เหตุการณ์ และพฤติกรรมของตัวละคร ได้แก่ เหตุการณ์ประท้วงขับไล่ผู้ลี้ภัย (Whiteflox, 2564, นาทีที่ 03.00) หรือ การฉ้อโกง การฆ่า การพยายามหลีกหนีและเบียดขับผู้ลี้ภัยให้ห่างออกไปด้วยภาวะความหวาดกลัวของตัวละคร วจนภาษาและอวัจนภาษาที่ตัวละครสื่อสารไปยังกลุ่มผู้ลี้ภัยด้วยทัศนคติเชิงลบ เป็น ลักษณะหนึ่งของการปรับตัวตามประสบการณ์ชีวิตที่มนุษย์ได้รับรู้ผ่านการบอกเล่า หรือประสบการณ์ชีวิตของผู้อื่น จึงทำให้เกิดภาวะการระมัดระวังตน การเว้นระยะห่างในการใช้ชีวิต ทางความสัมพันธ์ และภาวะทางจิตใจ การไม่ไว้วางใจ ผู้การประกอบสร้างแบบแผนปฏิบัติที่ลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น

3) สัณญะความเป็นอื่นกับการตีตราทางสังคมประเภทที่แสดงชัดเจน

การตีตราทางสังคมประเภทที่แสดงชัดเจน (enacted stigma) คือ การตีตรา และการเลือกปฏิบัติ ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน (Herek, 2007) สัณญะความเป็นอื่น เป็นลักษณะการกำหนดตัวตนของตัวละครผู้ ลี้ภัยในสายตาหรือมุมมองของตัวละครอื่น ๆ ภายในเรื่องสะท้อนผ่านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม พหุวัฒนธรรมด้วยการถูกเบียดขับให้กลายเป็นอื่น หรือ *ความเป็นชายขอบ* จากสังคมหมู่มาก ดังตัวอย่าง

แกยังมาช่วยไต่เต็ก แขก นี่ทำไม มันไม่ใช่ พุทธ อย่างเราด้วยซ้ำไป

(Whiteflox, 2564, นาทีที่ 34.27)

ถ้าเราไม่ช่วยเขา ถ้าเราไม่ช่วยเขา เราก็จะไม่เหลือความเป็น พุทธ เหมือนกัน

(Whiteflox, 2564, นาทีที่ 34.34)

คำว่า *แขก* เป็นรูปสัณญะ ที่มีความหมายของสัณญะว่า *เป็นอื่น* เป็นรหัสที่สะท้อนผ่านระบบ ความเชื่อ โดยนាំปัจจัยทางด้านความเชื่อ ได้แก่ ศาสนา เป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยกตัวตนของตัวละคร บริบท สังคมของภาพยนตร์จึงมีลักษณะที่เป็นพหุวัฒนธรรม จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนทัศนคติในการประเมินค่า ความเป็นมนุษย์ พิจารณาผ่านพฤติกรรมในการเอาตัวรอด และ *เลือก* ช่วยเหลือมนุษย์ที่ตนมองว่าอยู่ในกลุ่ม หรือสถานะเดียวกับตนเพียงเท่านั้น และ *เบียดขับ* บุคคลที่แตกต่างให้เผชิญชะตากรรมแต่เพียงลำพัง ลักษณะ เช่นนี้ เป็นพฤติกรรมการตีตราทางสังคมประเภทที่แสดงออกชัดเจน ในทางเดียวกันนั้น ตัวละครดังกล่าว ไม่มีความรู้สึกผิดหรือตรวจสอบทัศนคติ พฤติกรรมตนเอง มีเพียงความต้องการในการเอาตัวรอดจากวิกฤติ เพียงเท่านั้น พิจารณาได้ว่า บริบททางสังคมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้มนุษย์เรียนรู้การปรับตัวเพื่อเอาตัวรอด อีกนัยหนึ่งพบว่า ศิลธรรมในจิตใจของตัวละครกลับไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาพร้อมด้วย ประเด็นนี้ ภาพยนตร์ได้มีการเสนอแนะทางออกหรือการปรับตัวของมนุษย์ในด้านศีลธรรมไว้ ดังตัวอย่าง

สิ่งเล็กน้อยเรียบง่ายที่เรียกว่ากอด สามารถถอดความเป็น เร ออกไปได้จริง ๆ

(Whiteflox, 2564, นาทีที่ 44.28)

ตอนจบเรื่อง ภาพยนตร์ได้บอกเล่าถึงทางออกจากการติดเชื้อว่า แท้จริงแล้วไวรัสชนิดนี้ยุติได้ด้วยความเมตตาของมนุษย์ ย้ำชัดว่า ภาพยนตร์ต้องการสื่อสารค่านิยมธรรมที่จะนำไปสู่การยกระดับจิตใจอันดีงามระหว่างมนุษย์ในสังคมที่ต้องอาศัยร่วมกันในบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา หรือ ศาสนา เป็นต้น

6. สรุปและอภิปรายผล

ภาพยนตร์เรื่อง *The Virus* เชื้อโลภภณะ ของ มูลนิธิมุสลิมเพื่อสันติ White Channel ประกอบสร้างรูปสัญลักษณ์ ผู้ลี้ภัย ผ่านบทบาทของตัวละคร คีตบ เมื่อวิเคราะห์ความหมายของคำด้วยแนวคิดสัญวิทยาพบว่า คำว่า *คีตบ* มีความหมายสัญลักษณ์ คือ *ไร้ซึ่งความเป็นมนุษย์* เมื่อนำรูปสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์ ประกอบสร้างเป็นรหัส ได้แก่ *ความอันตราย ความตาย* เมื่อรหัสสัญลักษณ์ทำหน้าที่ ประกอบสร้างชุดความคิด เกิดเป็นความหมายในความเข้าใจของมนุษย์ในสังคม ประกอบกับระบบคิดมีความสัมพันธ์กับระบบพฤติกรรม จึงมีการตีตราทางสังคมร่วมด้วย ดังนั้น ผู้ลี้ภัย จึงเป็นตั้งเชื้อโรคร้าย ภัยคุกคาม และเป็นอื่นในความเข้าใจของมนุษย์ อันสะท้อนผ่านความคิดและพฤติกรรมของตัวละคร

บทบาทของผู้ลี้ภัยที่ปรากฏในภาพยนตร์ฯ ดำรงอยู่ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม พิจารณาจากสถานภาพของตัวละครที่มีหลากหลายความเชื่อ ทั้งตัวละครที่นับถือศาสนาอิสลาม และตัวละครที่นับถือศาสนาพุทธโดยสถานะผู้ลี้ภัยไม่ได้ถูกจำกัดด้วยเกณฑ์ความแตกต่างด้านใด ทุกคนสามารถตกอยู่ในสถานะของผู้ลี้ภัยได้ทั้งสิ้น แม้ในสังคมปัจจุบัน สถานะผู้ลี้ภัยจะมีหลักสิทธิมนุษยชนคุ้มครอง อย่างไรก็ตามแนวคิดสัญวิทยาและการตีตราทางสังคมที่ปรากฏในภาพยนตร์ได้นำเสนอให้เห็นว่าความเข้าใจของสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้นำพฤติกรรมสังคมหรือการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง จึงเป็นเรื่องสำคัญในการทำความเข้าใจความหลากหลายของมนุษย์

ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้นำเสนอและเป็นที่รับรู้แพร่หลายในช่วงปี พ.ศ. 2564 จนถึงปัจจุบัน ตรงกับสถานการณ์โลกที่ทั่วโลกเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 จึงทำให้หลายภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสังคมในหลากหลายด้าน เช่นเดียวกับมูลนิธิมุสลิมเพื่อสันติ White Channel ที่มีการผลิตผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบภาพยนตร์ขึ้น เป็นหนึ่งในผลงานเพื่อสังคม ซึ่งพิจารณาได้จากชื่อภาพยนตร์ *The Virus* เชื้อโลภภณะ มีความสัมพันธ์และร่วมสมัยเข้ากับสถานการณ์ทางสังคม ทั้งนี้หากพิจารณานัยความหมายของคำ *เชื้อโลก* เป็นรูปแบบการประกอบสร้างคำใหม่ จากคำว่า *เชื้อโรค* เปลี่ยนคำว่า *โรค* ภาวะทางกาย เป็น *โลก* สู่ภาวะทางจิตใจ กลวิธีข้างต้นสะท้อนถึงการเน้นย้ำความสำคัญด้านแนวคิดของภาพยนตร์ที่ต้องการส่งเสริมคุณธรรม สื่อสารถึงระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ในสังคม

กล่าวได้ว่า บทบาทของผู้ลี้ภัยที่ได้รับการนำเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เป็นมุมมองหนึ่งที่เชื่อมโยงในระดับจิตใจของมนุษย์ในสังคม ทั้งตัวตนที่ศึกษาผ่านสัญวิทยา ทั้งทัศนคติที่ศึกษาผ่านการตีตราทางสังคม ล้วนนำมาซึ่งการทำความเข้าใจ หรือ เปิดโอกาสให้มนุษย์ในสังคมทำความเข้าใจในตัวคนที่แตกต่างของเพื่อนมนุษย์ และดำรงอยู่ในสถานะทางสังคมที่แตกต่าง ทุกคนล้วนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สัมพันธ์กับคำพูดของผู้ผลิตภาพยนตร์ที่กล่าวไว้ในช่วงท้ายวิดีโอ ความว่า “การที่ออกมาได้ผู้ลี้ภัยกลับประเทศของเขานั้น ทานทั้งหลายอาจจะลืมไปว่าโลกนี้เป็นบ้านหลังใหญ่ ที่ทุกชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน ไม่มีคำว่าพรมแดน สำหรับความเมตตา” (Whiteflix, 2564, นาทีที่ 48:43) ย้ำชัดว่าแก่นของภาพยนตร์เป็นการนำเสนอสภาวะของผู้ลี้ภัยต่อผู้คนในสังคม โดยความเข้าใจหรือทัศนคติของมนุษย์เป็นตัวแปรสำคัญที่มี

บทบาทในการกำหนดความประพฤติหรือลักษณะการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม อาจมีผลต่อการเพิ่ม หรือ ลดทอน คุณค่าด้านตัวตนบางประการที่มีต่อมนุษย์ด้วยกัน นำไปสู่การประกอบสร้างภาพจำ หรือส่งผลให้เกิด การประพฤติปฏิบัติตนต่อมนุษย์ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็น การศึกษาวิเคราะห์ประสบการณ์ชีวิตมนุษย์รูปแบบหนึ่ง

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสัญญาผู้ลี้ภัยกับการตีตราทางสังคมที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง The Virus ชื่อโลก มรณะ ของ มูลนิธิมุสลิมเพื่อสันติ White Channel เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนลักษณะหรือกระบวนการ ตีตราของสังคมอันมีผลต่อการเพิ่ม หรือ ลดทอน คุณค่าด้านตัวตนบางประการที่มีต่อมนุษย์ ซึ่งเป็นการศึกษา เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมนุษย์ ผ่านผลงานทางวรรณกรรมแขนงหนึ่ง ประเด็นที่เกี่ยวข้องและควรศึกษา เพิ่มเติม ดังนี้

7.1 การศึกษาสัญญาผู้ลี้ภัยกับการตีตราทางสังคมที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น นิทาน เรื่องสั้น หรือ วรรณกรรมเยาวชน เป็นต้น เนื่องจากจุดมุ่งหมายการสื่อสารของผู้ผลิตผลงานแต่ละประเภทมีความ โดดเด่นแตกต่างกัน อันนำมาซึ่งผลการศึกษาที่กว้างขวางและครอบคลุมมิติด้านแนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ ชีวิตมนุษย์มากยิ่งขึ้น

7.2 การศึกษาวิเคราะห์สัญญาในในแวดวงวิชาการประเภทภาพยนตร์ ด้านอื่น ๆ เช่น สัญญา ทางด้านความเชื่อ สัญญาด้านความงาม เป็นต้น อันจะเชื่อมโยงสู่แนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมนุษย์ ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2563). *เรื่องราวแห่งการตีตรา: การศึกษาการตีตรา และการเลือกปฏิบัติ ต่อบุคคลข้ามเพศในประเทศไทยขณะเข้ารับบริการด้านสุขภาพ และบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.
- พรจันทร์ เลียงสอน. (2557). *การนำเสนอความรุนแรงในภาพยนตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์.
- Cloete, A.L. (2017). Film as medium for meaning making: A practical theological reflection. *HTS Theologese Studies/Theological Studies* 73(4), a4753. <https://doi.org/10.4102/hts.v73i4.4753>.
- Geetha Bakilapadavu. (2018). *Film Language: Film Form and Meaning*. Birla Institute of Technology and Science Pilani : India.
- Gregory M. Herek. (2007). Confronting sexual stigma and prejudice: Theory and practice. *A Journal of the Society for the Psychological study of Social Issues*, 63, 905-925.
- Gregory M. Herek. (2009). Hate crimes and stigma-related experiences among sexual minority adults in the United States: Prevalence estimates from a national probability sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24 (1), 54-74. [doi:10.1177/0886260508316477](https://doi.org/10.1177/0886260508316477).

Steward WT, Herek GM, Ramakrishna J, Bharat S, Chandy S, Wrubel J, Ekstrand ML. (2008). HIV-related stigma: adapting a theoretical framework for use in India. *Social Science and Medicine*. 2008;67:1225–1235.

Thomas A. Sebeok. (2001). *Signs: An Introduction to Semiotics*. Canada: University of Toronto.

Whiteflix. (2564). ภาพยนตร์เรื่อง *The Virus* เชื้อโลกมรณะ. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564, จาก <https://live.whiteflix.tv/movie/the-virus>.

